

Atıf Bilgisi: Taşkın, H. ve Boran, T. (2022). Moana animasyon filminin ekoeleştiri kuramı bağlamında incelenmesi. *İNİF E- Dergi*, 7(2), 311-332.

MOANA ANİMASYON FİLMİNİN EKOELEŞTİRİ KURAMI BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

Arş. Gör. Hilal TAŞKIN*

Doç. Dr. Tuğçe BORAN**

DOI: 10.47107/inifedergi.1145862

Araştırma Makalesi***

Başvuru Tarihi: 20.07.2022

Kabul Tarihi: 28.11.2022

Öz

Toplumsal yaşam biçimlerinde gerçekleşmiş olan değişikliklerin, doğa ile insan arasındaki bağ üzerinde de etkili olduğu bilinmektedir. Farklı tarihsel dönemlerde dünya üzerinde farklı coğrafyalarda yaşamış olan uygarlıkların gerçekleştirdikleri pek çok faaliyette doğal unsurlara göre yaşam planlaması yapıldığı görülmektedir. Kamuoyunu bilgilendirme, farkındalık yaratma ve davranış değişikliğine yönlendirme konularında filmlerin etkisi olduğu bilinmektedir. Bu çalışmada *Moana* animasyon filminin ekoeleştiri kuramı çerçevesinde betimsel içerik analizi tekniğiyle incelenmesi planlanmıştır. Amaçlı örneklem yöntemi kapsamında bulunan ölçüt örnekleme kullanılarak çevreci sinema evreninden incelenmek üzere seçilmiş olan *Moana* filminin ekoeleştiri kapsamındaki çevreci kişi, olay ve diyalogları incelenmiştir. İnsan ile doğa unsurları arasında filmde ortaya konmuş olan ilişkinin tespit edilmesinin amaçlandığı çalışmada, insan-doğa ilişkisi bağlamında filmin derin ve sığ çevre yaklaşımları kapsamında nasıl bir bakış açısına sahip olduğu, doğa unsurları ile kadın kimliği arasında nasıl bir bağ kurulduğu, hangi doğa unsurlarının önemine vurgu yapıldığı ve çevreci mesajlar içerip içermediği şeklinde dört temel soruya cevap aranmıştır. İncelenen filmde doğanın kadın kimliği şeklinde temsil edildiği görülmektedir. Derin çevre yaklaşımının benimsendiği belirlenen filmde canlı ve cansız doğa unsurları arasındaki uyumlu yaşamın öneminin çevreci mesajlarla vurgulandığı sonucuna ulaşılmıştır. Her geçen gün doğa dostu uygulamalara dair pek çok çalışmanın yapıldığı günümüzde çevre bilincinin hakim olduğu film ve animasyon filmlerin yapılıyor olması memnun edici bir durumdur. *Moana* filminin çevre bilinci çerçevesinde incelendiği bu çalışmayla ekoeleştiri ve sinemanın harmanlanmasıyla önemli bir kaynak ortaya konduğu düşünülmektedir. Bu sebeple daha sonra yapılacak olan çalışmalara kaynak oluşturacağı ve literatüre katkı sağlayacağına inanılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Doğa, İnsan-Doğa İlişkisi, Derin Ekoloji, Ekoeleştiri, Ekofeminizm

* İstanbul Rumeli Üniversitesi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Halkla İlişkiler ve Reklamcılık Doktora Programı, hilalkarakas0@gmail.com, ORCID: 0000-0003-0132-4827

** Sakarya Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Halkla İlişkiler ve Reklamcılık Bölümü, tugceboran@sakarya.edu.tr, ORCID: 0000-0001-5674-4090

*** Yazar / yazarlar, makalede araştırma ve yayın etiğine uyulduğuna ve kullanılan fikir ve sanat eserleri için telif hakları düzenlemelerine riayet edildiğine yönelik beyanda bulunmuştur.

ANALYSIS OF MOANA ANIMATED FILM IN THE CONTEXT OF ECOCRITICISM THEORY

Abstract

It is known that the changes that have taken place in social life styles are also effective on the bond between nature and human. It is seen that life planning is done according to natural elements in many activities carried out by civilizations that have lived in different geographies on the world in different historical periods. It is known that movies have an impact on informing the public, raising awareness and directing behavior change. In this study, it is planned to analyze the animated movie *Moana* with descriptive content analysis technique within the framework of ecocriticism theory. Using the criterion sampling within the scope of the purposive sampling method, the environmentalist people, events and dialogues within the scope of ecocriticism of the movie *Moana*, which was selected to be examined from the environmental cinema universe, were examined. In the study, which aims to determine the relationship between human and nature elements in the film, what kind of perspective the film has within the scope of deep and shallow ecology in the context of human-nature relationship, what kind of connection is established between nature elements and female identity, which nature elements are emphasized. Answers were sought to four basic questions, such as whether they contain environmentalist messages or not. In the examined film, it is seen that nature is represented as a female identity. It was concluded that the importance of harmonious life between living and non-living nature elements was emphasized with environmentalist messages in the film, which was determined to adopt the understanding of deep ecology. It is a pleasing situation that films and animations in which environmental awareness is dominant are being made today, where many studies on nature-friendly practices are being made every day. It is thought that this study, in which the movie *Moana* is examined within the framework of environmental awareness, is an important source by blending ecocriticism and cinema. For this reason, it is believed that it will be a source for future studies and contribute to the literature.

Keywords: *Nature, Human-Nature Relationship, Deep Ecology, Ecocriticism, Ecofeminism*

Giriş

İnsanın doğa ile olan ilişkisi, insanlık tarihi kadar eskiye dayanmaktadır. İlkçağ yaşayış ve uygarlıklarda insanın doğayla uyumlu bir ilişki benimsediği bilinmektedir. Teknolojik ve ekonomik gelişmelerle değişen insan yaşamının etkileri, insanın doğa ile olan ilişkisi üzerinde de görülmektedir. Bu süreçte doğa ile uyumlu bir yaşayış benimseyen insanların davranışları doğaya hakimiyet kurma yönünde değişiklik göstermiştir. Bowler (2001, s. 103) doğa-insan ilişkisi arasında yaşanmış olan dönüşümü açıklamıştır. Yazar, doğa-insan ilişkisinde; ulu bir güç olarak görülen doğa ile bütünlük kurulan ilişki sisteminden, doğanın ikincil konuma getirilerek, üzerinde hakimiyet kurulmak istenilen bir şekle evrildiğini, ifade etmiştir.

Merkez olarak kabul edilen, mitlerle ve felsefik yapılarla temellendirilen doğa ilişkisinden, insanın merkeze yerleştirilmesiyle hakimiyet kurma mücadelesine dönüştürülen doğa ilişkisine geçişin sebebi olarak aklın önem kazanmasıyla ortaya çıkan Sanayi Devrimi gösterilmektedir (Maltaş, 2015, s. 2-7). İnsanın diğer varlıklar üzerinde görülmeye başlandığı bu dönemin ardından 1960'lar ve sonrasında meydana gelen çevresel tahribatla mücadele sürecinin yaşanmaya başlandığı ortaya konmaktadır (Guattari, 1990, s. 11).

Yaşanan çevresel problemlerle mücadele etme aşamasında sığ ve derin çevre yaklaşımları ortaya çıkmıştır. Tuna (2000, s. 69) ortaya çıkan derin çevre yaklaşımının, tüketim toplumu yapısında doğayı merkezine alan bir yaklaşım olduğunu belirtmiştir. Naess (aktaran Tuna, 2000, s. 61-73) tarafından ortaya konan ve ilkeler halinde açıklanan derin ekolojiye göre bütün doğa unsurları insan ile bir bütün olarak uyum içinde var olmalıdır. Doğal unsurlarının varlık sebepleri insanların ihtiyaçlarını karşılamak için değil

kendi yaşam hakları ve döngüleri çerçevesinde şekillenmektedir. Sığ çevre yaklaşımı ise derin çevre yaklaşımının tersi prensiplere sahip olan ve insanı merkeze koyarak doğal unsurları insanın ihtiyaç ve çıkarları için yönlendirebileceği forma oturtan yaklaşımlarını içermektedir.

Ekofeminizm ve ekoeleştiri, derin çevre yaklaşımıyla ortaya çıkan kavramlar arasındadır. Françoise d'Eaubonne tarafından kadın ile doğa arasında bir bağ kurularak temellendirilen ekofeminizm akımı ortaya konmuştur (Ferry, 2000, s. 162). Çevre ile olan ilişkilerin incelenmesi sonucu ekoeleştiri yazın türü meydana çıkmıştır. Ekoeleştirin, edebi bir tür olarak varlık göstermeye devam ederken aynı zamanda sinema ve animasyon çalışmalarında da sıkça kullanılır hale geldiği gözlenmektedir.

Araştırmanın literatür bölümünde öncelikle insanın doğayla olan ilişkisinin açıklanması planlanmıştır; insanın doğa ile uyumlu yaşamdan doğaya karşı bir yaşama geçiş sebepleri ve sonuçları ortaya konmuştur. Değişen insan-doğa ilişkisiyle birlikte ortaya konmuş olan 'derin çevre' ve 'sığ çevre' görüşleri anlatılmıştır. Kadın ile doğa arasında kurulan bağı kapsayan ekofeminizm akımının özellikleri, gelişimi ve eleştirilen yönleri belirtilmiştir. Edebi bir akım olarak ortaya çıkıp daha sonra sinemada da etkisini hissettiren ekoeleştiri kuramı açıklanmıştır.

Çalışma kapsamında Disney Stüdyoları'nda üretilmiş olan *Moana* animasyon filmi incelenmiştir. Filmin insan eliyle doğal yaşama verilen zararın ortadan kaldırılması ve doğayla uyumlu bir insan yaşamı oluşturulması yönünde teması bulunduğu düşünülmektedir. Animasyonun ekoeleştiri kuramı ekseninde, içerik analizi yöntemiyle incelenmesi planlanmıştır. İnsan ile doğa unsurları arasında filmde ortaya konmuş olan ilişkinin tespit edilmesinin amaçlandığı çalışmada, insan-doğa ilişkisi bağlamında filmin derin ve sığ ekoloji kapsamında nasıl bir bakış açısına sahip olduğu, doğa unsurları ile kadın kimliği arasında nasıl bir bağ kurulduğu, hangi doğa unsurlarının önemine vurgu yapıldığı ve çevreci mesajlara yer verilip verilmediği şeklinde 4 temel soruya cevap aranmıştır. Literatürde ekoeleştiri kuramının genel olarak roman, tiyatro eseri, şiir gibi edebi metinlerin (Oppermann, 2006; Arıkan, 2011; Solak, 2012; Avuklu, 2013; Ayaz, 2014; Balık ve Tekben, 2014; Bülbül, 2015; Ergin ve Dolcerocca, 2016; Saatçioğlu, 2016; Özyön, 2016; Budan, 2017; Doğan, 2017; Alpay, 2018; Boynukara ve Tütak, 2018; Demir Solak, 2018; Eryılmaz, 2018; Kabak, 2018; Sazyek ve Sürücü, 2018; Yavuz, 2019; Yiğitoğlu ve Sezer, 2019; Başoğlu ve Sarıdede, 2020; Bulut, 2020; Ergeç, 2020; Tekin, 2020; Alver, 2021; Atasever, 2021; Barlas, 2021; Cerrahoğlu, 2021; Döner, 2021; Dönmez, 2021; İsmailova ve Altıok, 2021; Kılıç, 2021; Sağlam ve Miçooğulları, 2021; Sönmez ve Bölükmeşe, 2021; Oruç, 2021; Sarıtaş, 2021; Yıldırım, 2021; Değirmenci, 2022; Dere, 2022; Kuru, 2022; Tunç, 2022) incelenmesi ve değerlendirilmesinde kullanıldığı gözlenirken; çevreci mesajlar vermeleri açısından film ve animasyon filmlerin incelenmesine yönelik çalışmaların da (Ağın, 2012; İgit, 2016; Güngör, 2016; İgit, 2017; Şen, 2018; Altun, 2020; Arda, Çenbertaş, 2020; Balta, 2020; Erbalaban Gürbüz, 2020; Çalışkan, 2022; Turan, 2022) yapıldığı saptanmıştır.

Ekofeminizm alanında yapılan çalışmalardan bazıları (Çetin, 2005; Özdemir ve Aydemir, 2019; Topgül, Caro, 2015; Young, 2018; Bhutia ve Liarakou, 2018; Rizzo, 2018; Gruen, 2020; Bacon, Kelley ve Stewart, 2022; MacGregor, 2021; Jabeen, 2020 ; Frengs, 2020; Gezgin, 2016; Buckingham, 2004; Sargisson, 2001; Suresh, 2021; Cross, 2018; Faria vd., 2021; Howell, 1997; Gaard, 2015; Plumwood, 1986) olarak sıralanabilecektir. Bunların haricinde *Moana* animasyon filmine dair çalışmaların; kadın kimliği ve inşası, toplumsal cinsiyet, ekoeleştiri, Disney'in kadın kahramanlarının değişimleri, Disneyleşme, Disney'in küresel iklim krizi filmleri, Pasifik kültürü,

feminizm, sinema çekim, çizim ve seslendirme yöntemleri konuları çerçevesinde yapıldığı gözlenmiştir. Bu çalışmalar ise (Kırel ve Bostan, 2018; Garcia vd., 2016; Keech vd., 2017; Kongwattana, 2018; Anjirbag, 2018; Sumana, 2022; Chew, 2022; Pérez-Simón, 2019; Midkiff ve Austin, 2021; Fikriyah Agusta Akhiyat, 2022; Siagian ve Englishtina, 2022; Seybold, 2021; Ramadhanty, 2020; Schiele vd., 2020; Harvey, 2020; Bahn vd., 2019; Madeline ve Dundes, 2017) olarak saptanmıştır.

Ekoeleştirici kuramı bağlamında gerçekleştirilen *Moana* animasyon filmi incelemesinin, iletişimin farklı alanlarında yapılacak çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1. İnsan- Doğa İlişkisi

İnsanın doğa ile olan ilişkisinin insanlık tarihi kadar eski olduğu bilinmektedir. İnsanın doğayla kurmuş olduğu ilişkinin yaşadığı değişimlerin anlamlandırılabilmesi için ‘doğa’ kavramının açıklanması gerekmektedir. TDK (2022)’ya göre doğa, “Kendi kuralları çerçevesinde sürekli gelişen, değişen canlı ve cansız varlıkların hepsi, tabiat, natür” ve “İnsan eliyle büyük değişikliğe uğramamış, doğal yapısını koruyan çevre, tabiat” ifadeleriyle açıklanmıştır. Yapılmış olan bu iki tanımda doğa, kendi içinde barındırdığı kurallar bütününe göre var olan insan müdahalesinden uzakta bir yaşam alanı olarak nitelendirilmiştir.

İlboğa ve Aygül (2015, s. 64-78) tarafından yapılmış olan *Birlikte Yaşama Kültürü Bağlamında İnsan-Doğa Diyalektiği* adlı çalışmada insan ile doğa arasındaki ilişkinin zorunlu bir birliktelik olduğu ifade edilmiştir. Bu zorunlu birliktelikte doğanın bütünlüğü içerisinde sahip olduğu yaşam serüveninde insan için mecburi bir yaşam alanı oluşturduğuna vurgu yapılmaktadır. İnsanın var oluşundan bu yana doğayı bir yaşam alanı olarak kullanma ihtiyacı, doğanın varlığının insandan bağımsız olduğu düşüncesini meydana getirmektedir.

Doğanın kendi içinde sahip olduğu bütünlüğün farklı uygarlıklar tarafından farklı şekillerde insan hayatına adapte edildiği görülmektedir. Gülersoy (2014, s. 54-68) doğal yaşamın yoğun kullanılmaya başlandığı dönemi, coğrafi keşifler ve sonrasında değişen ekonomi ve dünya düzeni olarak işaret etmektedir. Yazar çalışmasında hayvanlar ve bitkiler için doğal yaşam alanı olan doğanın, insanın müdahaleleriyle binalarla, tarlalarla, çeşitli şehirleşme unsurlarıyla çevrelenmiş bir olguya dönüştüğüne vurgu yapmaktadır.

Berger (2005, s. 37)’in içsellik ve dışsallık temellendirmeleri çerçevesinde insanın doğayla ilişkisinin dönüşüm yaşamadan önceki formunda, insanın doğayla bütün olma duygusuyla içselleştirildiği; korku, saygı ve daha pek çok duyguyla çevrelenmiş dini öğretisi gibi kabul edildiği, kutsal anlam yüklenerek dışsallaştırıldığı ilk dönem yaşayışları açıklanmaktadır. Yazar tarafından dönüşüm yaşanmadan önceki doğaya bakışta doğayı anlamlandırma ve keşfetme amaçlarının etkili olduğu ortaya konmaktadır. Coşkun (2008, s. 32) ise felsefi ve dini temellendirmelerle oluşturulmuş din-insan ilişkisinin yaşandığı dönemlerde; doğanın -duyulan saygının etkisiyle- önemli ve kutsal olarak konumlandırıldığı ortaya koymaktadır. Kutsal bir yaşayış biçimi olarak anlamlandırılan doğa, hükmedilmesi gereken ve ele geçirilmesi istenen bir nesne olarak görülmemektedir. Capra (1992, s. 56-57) da aklın güç kazanması sonrası gerçekleşen felsefik sorgulama döneminin ardından meta olarak ele geçirilebilecek bir doğa bakışına geçişle uyumlu ve ortaklaşa yaşam ilişkilerinin unutulduğunu, yeni bir yaşam formuna geçişin gerçekleştirildiğini ifade etmiştir.

Teknolojik, ekonomik ve toplumsal alanda gerçekleşen değişimlerle tüketim toplumunun oluşması; doğa üzerinde insanın hakimiyet kurma isteğinin artışı, Hawken ve

diğerleri (1999, s. 1-15) tarafından ‘doğa kapitalizmi’ kavram ve sistemi üzerinden açıklanmıştır. Hawken ve diğer araştırmacıların stratejisine göre insan tarafından yok edilmeye başlanan doğal sistemlerin korunması sağlanacak; kaynakların tüketimi düzenlenerek kâr ve rekabet gücü meydana gelecektir. Yazarların bu çalışmasında, insan müdahalesiyle yanlış kullanılan kaynakların yine insan hakimiyetinde düzeninin sağlanması ve böylece kurumların maliyetlerini azaltarak kâr sağlaması olarak anlatılan yeni sistemin, sürdürülebilir stratejiler olduğuna işaret edilmektedir. Kapitalizmin din, inanış, yaşayış ve birçok alanda sebep olduğu değişikliklerle birlikte doğa üzerinde de tahrip edici sonuçlar ortaya çıkarmıştır (Erdoğan ve Ejder, 1997, s. 176).

Doğanın tahribatıyla doğal zenginliklerin yerini çevresel problemler, sürdürülebilir politikalar ve çevreci önlemlerin aldığı görülmektedir. Güngör (2015, s. 3)’e göre yaşanmış olan teknolojik ve ekonomik değişimler, insanla doğa arasındaki ilişkinin de ‘doğaya karşı’ olarak gelişmesine sebep olmuştur. Güngör’ün ortaya koyduğu karşı-doğa ilişkisinde insanın kendini doğaya karşı üstün şekilde konumlandığı ve doğayı hakimiyetine almaya çalıştığı bir yapı olduğu ifade edilmiştir. Dursun (2000, s. 41) ise insanla doğa arasındaki ilişkinin talan etmeye doğru gitmeye başlamasının sebebini Sanayi Devrimi olarak göstermektedir. Erdağlı (2000, s. 78) da doğa ve karşı doğa olguları arasında insanlık tarihi kadar eski, karşılıklı bir bağ olduğunun altını çizmektedir.

İnsan-doğa ilişkisinde farklı tarihsel süreçlerden geçildiği bilinmektedir. Gökdayı (1997, s. 110-120) insanın doğa yaşam alanı içerisinde doğayla olan ilişkisinde yürüttüğü temel faaliyetleri 12 sürece ayırmıştır, bunlar: Boyun eğme, toplayıcılık, avcılık, balıkçılık, göçebe ve pastoral dönem/evcilleştirme, çobanlık, bitki yetiştirme, tarım, sanayi, kentleşme, iklimsel denetim ve kozmik patlama, iklim denetimi, eksobiolojik kaçış olarak sıralanmaktadır. Zamanla insanların gerçekleştirdiği yaşamsal faaliyetlerde, merkezin, doğadan insana doğru kaydığı görülmektedir. İlboğa ve Aygül (2015, s. 64-78) yaşanmış merkezi değişikliğin, insanın doğadan faydalanma yöntemlerini de değiştirdiği belirtmektedir. Bu değişikliği üzücü bir dönüşüm olarak yorumlayan yazarlar, değişimden doğanın ve insanın diyalektik bir şekilde etkilendiğini ifade etmektedirler.

2. Derin Çevre Yaklaşımı

İnsanın, doğayla ilişkisinin tanımlanması aşamasında ortaya çıkan kavramlardan biri de çevre olmuştur. İgit (2017, s. 174-189)’in insanın yaşadığı alandaki canlı ve cansız varlıkların bütünü olarak tanımlanan çevre kavramının açıklandığı çalışmada çevre sorunlarına dair bireylerde oluşan duyarlılıkların, araştırmacılar tarafından yeni bir araştırma alanı oluşturduğu belirtilmiştir. Keleş ve diğerleri (2012, s. 242-243) popüler çalışma ve araştırma alanı haline gelen çevre sorunlarıyla mücadele anlayışının özellikle Avrupa’da toplumsal örgütlenmeye dönüştüğünü ifade ederek sığ çevreci anlayışın oluşum sürecini özetlemiştir.

Naess (1994, s. 12-13) sığ ve derin çevreci hareketleri açıkladığı çalışmada; sığ çevreci hareketine mensup bireylerin, teknolojinin gücüyle çevre sorunlarını azaltıcı çalışmaları yapmayı kendilerine amaç edindiğine işaret etmektedir. 1972’de Arne Naess tarafından Üçüncü Dünyanın Geleceği Konferansı’nda ilk kez açıklanan ve ilkeleri belirlenen sığ ve derin çevre anlayışlarını birbirinden ayıran farklar bulunmaktadır (Kırışık, 2013, s. 280-288). Sığ ve derin çevre yaklaşımları arasındaki farkların temelinde insan ve doğaya bakış açısının değişimi gösterilmektedir. Naess (1994, s. 14-16)’in derin çevre yaklaşımının 8 ilkesini sıraladığı çalışmada, sığ ve derin çevre yaklaşımları arasındaki farklar da açıklanmaktadır. Derin çevre yaklaşımında kaynakların bütün yaşam için önemli olduğu, bitki ve hayvanların varlığının öncelikle kendileri için önem taşıdığı, var olan

çeşitliliğin bir bütün olarak her unsur için ayrı önem taşıdığı, ekolojik dengenin ekonomik faydalardan daha önemli olduğu anlatılırken; sığ çevre anlayışında ise merkez insan kabul edilerek, bütün doğal dengelerin onun yararına hizmet ettiği ve insan etkinliklerinin devamının ekolojik dengeden daha önemli olduğu belirtilmektedir.

Derin çevre yaklaşımında doğaya ve diğer canlılara saygı öncülünün benimsendiği görülmektedir. Kırışık (2013, s. 282-284) derin çevreci yaklaşımda insanlar tarafından çevrelerinde bulunan bitki ve hayvanlara karşı bir ayırım yapılmaksızın, doğayı merkeze alan bakış ve yaşayış sergilendiği belirtilmiştir. Diğer yandan derin çevre yaklaşımına göre insan ile doğa bir bütün olarak kabul edilmekte ve gelişen ekonomik ve teknolojik değişimlerin bu bütünlüğü bozan bir dünya düzeni oluşturduğu ifade edilmektedir (Yaren, 1995, s. 90).

Derin ekoloji bazı kesimler tarafından eleştirilere de tabi tutulmaktadır. Bu eleştirilerden bazıları; derin ekoloji anlayışıyla yeni dinsel bir temellendirme yapıldığı, insana özgü sosyolojik etkenlerin göz ardı edildiği, nüfus ve ekonomi dengesinin yanlış yorumlandığı, insanın üstün yönlerinin önemsenmediği, hümanist bir tavır sergilenmesine imkan sağlamadığı, sağlam bir sistematığe sahip olmadığı şeklinde sıralanmaktadır (Yaylı ve Çelik, 2011, s. 369-377). Derin çevre yaklaşımının ele alındığı bu bölümden sonra ekoeleştirici kuramı açıklanacaktır.

3. Ekoeleştirici Kuramı ve Ekosinema

Ekoeleştirici, edebiyat ve çevre unsurlarının birleşimiyle oluşan eleştirel bir edebi türdür. Charles Elton 'ekoloji' teriminin kaynağı olarak gösterilirken 'ekoeleştirici' teriminin ilk kez William Rueckert tarafından kullanıldığı kabul edilmektedir. 1978'de Rueckert, "Literature and Ecology: an Experiment in Ecocriticism" adlı çalışmasında ekoloji ile edebi çalışmalarının incelenmesine vurgu yaparak ilk kez ekoeleştirici kavramını kullanmıştır (Rueckert, 1996, s. 107). William Rueckert'in ardından Cheryll Glotfelty ve Harold Fromm'un yapmış olduğu çalışmalarla ekoeleştirici kavramı resmi olarak kabul görmeye başlamıştır (Tunç, 2022, s. 371).

Cheryll Glotfelty'nin 1996'da yayınlamış olduğu "Literary Studies in Age of Environmental Crisis" adlı kitabında ekoeleştirici, çevreyle edebiyat arasındaki ilişkinin analiz edilmesi olarak açıklanmıştır (Oppermann, 2012, s. 9). İçinde pek çok unsuru barındıran çevrenin edebiyatla birleşmesi sonucu geniş bir konu aralığı meydana gelmektedir. Glotfelty (1996, s. 1-3) genişleyen konu aralığına rağmen ekoeleştirici çalışmalarının ana temasının, insan yaşayışının doğayla ilişkili olduğu ve bu ilişkinin karşılıklı etkileri olduğunu ortaya koymuştur. Diğer yandan ekoeleştirici eserlerinin temel iki tema üzerinden oluşturulduğu bilinmektedir. Sıklıkla kullanılan temalar, ekolojik problemlerle boğuşulurken yeşil alanların öneminin vurgulandığı, bireylerin bilinçlenmesi önermesine sahip eserlerin ortaya konduğu, küresel kriz ve insanın olmadığı yaşam sistemindeki çevre ilişkilerinin analizidir (Childs ve Fowler, 2006, s. 65).

Ekoeleştirici kuramı, edebi eserlerin analizinde başvurulan bir yaklaşımken zamanla kapsam ve kullanım alanlarının genişlediği bilinmektedir. Verilen ilk örneklerde pastoral temalar, doğanın aktarımı, romantik dönem temaları, derin ekoloji kullanılmıştır. Çoğunlukla hikaye, roman, şiir vb. edebi eserlerde görülen ekoeleştirici, zamanla, film, belgesel, müzik ve animasyonlarda da kullanılan bir yaklaşım haline gelmiştir.

Medyada, ekoeleştirici kuramının etkisinin hissedilmeye başlamasıyla birlikte ekosinema veya diğer adıyla çevreci sinema kavramlarının da önem kazandığı görülmektedir. "Ecocinema: A Plan for Preserving Nature" adlı çalışmasında Roger C. Anderson tarafından doğa yaşamını filme yansıtma fikrinin sunulmasıyla birlikte

ekosinema kavramının ortaya çıktığı ifade edilmektedir (Chu, 2016). Anderson'un espriyle harmanlayarak sunmuş olduğu çevresel tahribatın sinemaya yansıtılma önerisinin ardından ekosinema bünyesinde çalışmalar ortaya konmaya başlanılmıştır. Yılmaz (s. 42-43, 2021) ilk ürünlerin, vahşi doğada yaşananları konu almakta olduğunu belirtirken yaşanan dönemde ailelerin eğlenceli anlar geçirdiği izlenceler olarak görüldüğünü aktarmaktadır. Yazarın çalışmasında ekosinemanın, eğlence temelli izleme alışkanlarından bilgilendirici bir izleme kültürüne dönüştüğü altı çizilen konulardan bir diğeridir. "Toward an Eco-cinema" çalışmasında ekosinemanın tüketim alışkanlıklarının düzenlemesi yönünde düzenleyici etkisi olduğu görüşü ortaya konmuştur (Macdonald, 2004). Macdonald'ın çalışmalarıyla eş zamanlı olarak Paula Willoquet-Maricondi de ekosinema ve ürünlerine dair araştırmalarda bulunmuştur. Willoquet-Maricondi (2010) ekosinemanın çevre değerlerini merkezine alarak, izleyicide farklı duygular ve olumlu fikir yapıları oluşturulmasını sağladığını ifade etmiştir. Doğal değerlerin hatırlatılması, öneminin vurgulanması ve kaygı uyandırarak iki şekilde olumlu tavır değişikliğine izleyicinin yönlendirildiğini belirten yazar ekosinemaya eğitsel bir nitelemede bulunmuştur.

Çevre bilinci oluşturmak ve duyarlılıkları artırmak amacıyla çevre temalı film ve belgesellerin yapıldığı bilinmekle birlikte ekosinemaya dair; toplumda yanlış fikir ve davranış kalıplarının oluşabileceğine yönelik eleştiriler de mevcuttur. Ingram (2008, s. 10) Hollywood yapımı ekofilmlere dair eleştirilerde bulunduğu çalışmasında, yaratılmış olan yapay çevre temalarında insan merkezci toplum yapısının izleyiciye sunulduğunu ortaya koymuş, çevre unsurlarının önemsiz bir konuma itildiğini ifade etmiştir. Bousé (2000, s.190-192) ise yaratılmış ilk ekosinema ürünlerinde, çevre unsurlarının gerçeğe uygun şekilde anlatılmadığını belirtmiştir. Yazar, doğa yaşamının değiştirilerek bir eğlence unsuru olarak izleyiciye sunulduğunu ortaya koyduğu "Wildlife Films" isimli çalışmasında tüketimi arttırmak için gerçeklikten uzaklaşıldığı yönünde eleştirilerde bulunmuştur. Kääpä (2013) ise küresel politikaların film sektörünü etkilediğine vurgu yapmaktadır. Günümüzdeki iklim krizi ve kıyamet temalı filmler, ekosinemayı şekillendirdiğine yönelik Kääpä'nın fikirlerini destekleyici örnekler olarak verilebilmektedir.

4. Ekofeminizm

Derin çevre yaklaşımıyla ortaya çıkan kavramlardan biri de ekofeminizmdir. Ekofeminizmde kadın ve doğanın birbiriyle özdeşleştirildiği görülmektedir. Mellor (1996, s. 147-164) d'Eubonne'nin çalışmasında çevresel tahribatın nedeni olarak ataerkil yapının gösterildiği yönünde bir görüşün ortaya konduğunu belirtmiştir. İfade edilmiş olan ataerkil toplum yapısı sorunu çözümünün; kadınların daha özgür ve üretken olabilmesi için toplumsal düzenin erkek elinde bulunan yönetim yapısının kadına verilmesi ve yapının yeniden inşa edilmesinin gerektiğine vurgu yapılmaktadır.

Ekofeministler çevresel sorunların sebeplerinin açıklanmasında inanç sistemlerinde yaşanan değişimleri işaret etmektedir. Çetin (2005, s. 61-76) doğal hayata saygı unsurunun hakim olduğu yaşam biçimlerinde, doğa ve kadının yüceltiildiği, yaşamın başlangıcı olarak yaratıcı gücün atfedildiği doğa tanrıçası görüşünün hakim olduğunu ortaya koymuştur. Kadının üretici, faydalı ve şevkatli olma özelliklerinin doğa temsillerinde yansıtıldığı dönemden, erkeklerin savaştığı, akıl yoluyla hakimiyet kurmaya çalıştığı ataerkil inanç ve din sistemi dönemine geçildiğinin altı çizilmektedir. Kadınla özdeşleştirilmiş değerlerin ikincil pozisyona yerleştirilmesinden önceki yaşayışlarda Eisler (1990, s. 23-24) kadın bedeninin yaşam verme gücüyle ilişkilendirilen doğanın kutsiyetinin kabul edildiğini ortaya koymuştur. Donovan (1997, s. 352) doğal değerlerin ve feminist akımların ivme kazandığı 1990'larda kadının doğayla bağının anlamlandırılmasında araştırmaların ivme

kazandığını ifade etmektedir. Ekofeminizm akımı kapsamında kadının doğayla ilişkisi farklı kriterler çerçevesinde açıklanmıştır.

Doğayla kadının bir bütün olarak erkeğe karşı özgürleşmeye ihtiyacı olduğu ekseninde geliştirilen ekofeminizme karşı yapılan eleştiriler de bulunmaktadır. Ekofeminizm, kadınları tek bir sınıflandırmaya tabi tutma, ekonomik ve güncel diğer etkenlerle bağlantısız fikir yapısına sahip olma, kültür ve toplumsal cinsiyet sistemleriyle bağ kurmamış, zaman ve etkilerle değiştirilebilirlik özelliğine sahip olmama hususlarında eleştirilere tabi tutulmuştur (Topgöl, 2012, s. 71-83). Gerçekleştirilen literatür taramasını takiben sonraki bölümde, araştırmaya ve elde edilen bulgulara yer verilecektir.

5. *Moana* Animasyon Filminin Ekoeleştiri Kuramı Bağlamında İncelenmesi

Bu bölümde, araştırmaya ait bilgilere ve elde edilen bulgulara yer verilecektir.

5.1. Araştırmanın Yöntemi

Moana filminin ekoeleştiri kuramı bağlamında analiz edilmesinin amaçlandığı çalışmanın yöntemi nitel araştırma yöntemleri kapsamında bulunan betimsel içerik analizi olarak belirlenmiştir. İçerik analizi yöntemi esnek yapısı sebebiyle disiplinler arası uygulama alanına sahiptir (Yıldırım, 2015, s. 105). İçerik analizi kullanılarak yapılan çalışmalarda elde edilmesi hedeflenen sonuçlar, mesajlar ve mesajın muhataplarıyla ilişkili olabilmektedir (Weber, 1990, s. 9). İçerik analizi meta-analiz, meta-sentez ve betimsel olmak üzere üç şekilde yapılabilmektedir (Şimşek ve Yaşar, 2019, s. 294). Meta-analiz ve meta-sentez daha derinlemesine ve yorumlamaya imkan sağlayan istatistiksel sonuçların elde edilmesini sağlarken; betimsel içerik analizi, genel bir şemaya ulaşılmasına imkan sağlamaktadır (Çalık ve Sözbilir, 2014; Dinçer, 2018). Araştırmanın yönteminin seçiminde belirtilmiş olan bu faydalar göz önünde bulundurulmuştur. Filmin olay örgüsünün çevre bilinci, insan ile doğa ilişkisi açılarından incelenmesi aşamasında betimsel içerik analizinin kullanılmasının uygun olacağı düşünülmüştür. Olay örgüsünün ve karakterlerinin aktarımının ardından filmde geçmekte olan olayların, diyalogların ve karakterlerin ekoeleştiri bağlamında incelenmesi sağlanacaktır.

5.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Araştırmanın amacı ekoeleştiri kuramı ekseninde *Moana* filminde insan ile doğa unsurları arasında ortaya konmuş olan ilişkinin tespit edilmesi olarak belirlenmiştir. Literatürde ekoeleştiri kuramının ağırlıklı olarak edebi metinlerin analizinde kullanıldığı gözlemlenmiştir. Edebiyatta görülmeye alışık olunan bu yaklaşımın çevreci filmlerin incelenmesinde de kullanılması gerekliliğine inanılmaktadır. Bu sebeple *Moana* animasyon filminin incelenmesinin literatüre önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Yapılacak olan çalışmada cevabı aranacak dört temel soru aşağıda belirtilmiştir.

1.*Moana* filmi, insan-doğa ilişkisi bağlamında incelendiğinde derin ve sığ ekoloji kapsamında nasıl bir bakış açısına sahiptir?

2.*Moana* filminde doğa unsurları ile kadın kimliği arasında nasıl bir bağ kurulmuştur?

3.*Moana* filminde hangi doğa unsurlarının önemine vurgu yapılmaktadır?

4.*Moana* filmi çevreci mesajlar vermekte midir?

Doğanın insan hayatında sadece fon veya geçiş güzergahı olmadığı görüşü çerçevesinde yapılacak çalışmada insan yaşayışının şekillenmesindeki rolü filmde yer verilen olaylar ve diyaloglar üzerinden açıklanmaya çalışılacaktır.

5.3. Araştırmanın Evren, Örneklemi ve Sınırlılıkları

Çalışmanın evrenini eko sinema tema ekseninde yapılmış olan film, belgesel ve animasyon filmler oluşturmaktadır. Çok sayıda yapıyı bünyesinde barındıran eko sinema evreninden amaçlı örneklem metodu kullanılarak *Moana* animasyon filmi örneklem olarak seçilmiştir. Çalışmanın evren ve örnekleminin belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemi kapsamında bulunan ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme yöntemi, yapılmak istenen çalışmada belirlenen amaç ve sorulara hitap eden kişi, olay ve diyalogların incelenmesi esasına dayanan bir yöntem olarak açıklanmaktadır (Büyüköztürk, 2012, s. 9).

Derinlemesine bir çalışma ortaya konması amacıyla seçilmiş olan amaçlı örneklem yöntemiyle, filmde ekoeleştiri kapsamında bulunan görüntü, diyaloglar ve olguların incelenmesi planlanmıştır. Ekoeleştiri kuramı bağlamında incelenecek filmin çevreci teması ve mesajları, yapılan seçimde etkili olmuş ve çalışma için uygun bulunmuştur.

5.4. *Moana* Filminin Çözümlemesi ve Bulgular

Betimsel içerik analizi yöntemiyle filmin bulgularının tespitine geçilmeden önce karakterlerin tanıtılması ve olay örgüsünde yaşananların açıklanması gerekli görülmüştür.

5.4.1. *Moana* Filmi Karakterleri ve Olay Örgüsü

Moana filminin ana karakterleri şu şekildedir:

Moana: Güney Pasifik adalarında bulunan Matu nui adasının şefinin kızı.

Maui: Te Fiti'nin kalbini çalarak ekolojik dengenin bozulmasına sebep olan yarı tanrı

Te Fiti: Dişi ada

Te Ka: Alev dev

Moana'nın büyük annesi, Moana'nın anne ve babası, ada halkı ve hayvanlar filmde bulunan karakter kadrosunu oluşturmaktadır¹.

Animasyon filminin olay örgüsü kısaca şu şekildedir; Güney Pasifik Bölgesi'nde bulunan bir adada yaşayan insanların doğayla ilişkilerinin anlatıldığı filmde Moana, ada şefinin kızıdır. Moana ada dışındaki yaşamları merak eden ama babası tarafından ada dışına çıkması reddedilen bir çocuk olarak büyümüştür. Moana'nın büyüdüğünde şef olmasını isteyen babası, ada dışındaki hayatların tehlikeli olduğunu ve onların yaşamına uygun olmadığını düşünmektedir. Kızının da bu sebeplerden dolayı adadan dışarıya çıkmasını önlemeye çalışmaktadır. Çok verimli bir bölgede yaşayan ada halkı, yarı tanrı Maui tarafından kalbi çalınan dişi ada Te Fiti'nin canavara dönüşerek yaymış olduğu lanet sonucunda zor günler yaşamaya başlamıştır. Efsaneye göre dişi bir ada olan Te Fiti'nin gücü ve üretkenliğinin kısıklanması sebebiyle kötü güçler tarafından kalbi çalınmıştır. Maui, adanın güzelliğinin kaybolmasına sebep olmuş, Te Ka'yla savaşırken adanın kalbini okyanusa düşürerek kaybetmiştir. Kalbin bulunarak yerine koyulması gerektiğinin anlatıldığı bu efsane Moana'nın babaannesinden dinlediği, onu çok heyecanlandıran bir hikayedir. Ekolojik dengenin bozulmasıyla birlikte Moana babaannesinin anlattığı bu

¹ Moana filmine ait künye bilgileri aşağıda belirtilmiştir.

Filmin süresi: 1 saat 47 dakika

Filmin Vizyona Giriş Tarihi: 20 Ocak 2017

Filmin Yönetmeni: John Musker, Ron Clements

Filmin Senaristi: Ron Clements, Jared Bush

Filmin Yapımcısı: Walt Disney

hikayenin sadece bir efsane olmadığını anlamakta ve gerçekliğiyle yüzleşmektedir. Ekolojik tahribatlar ve gıda temini konusunda yaşanan sorunların çözümü için görevlendirildiğini öğrenen Moana, doğanın eski güzelliğine ve verimli yapısına kavuşması için bir yolculuğa çıkmaktadır. Yarı tanrı Maui'nin de yolculuğa eşlik etmesiyle birlikte, yok olmakta olan çevre unsurlarının geri kazandırılması için mücadeleye başlanmaktadır. Görevini yerine getirmek için zorlu bir yolculuğa çıkan Moana filmin sonunda işbirlikçilerinin de desteğiyle kalbi yerine koymakta ve doğanın eski ihtişamına kavuşmasını sağlamaktadır.

5.4.2. Elde Edilen Bulgular ve Değerlendirme

Bu bölümde gerçekleştirilen araştırmada elde edilen bulgulara ve bulguların değerlendirilmesine yer verilecektir.

Te Fiti Efsanesi

Film Moana'nın babaannesinin Te Fiti efsanesi anlatımıyla başlar. Efsanenin seslendirilmesinin elle çizilme efektine sahip görsellerle desteklenerek izleyiciye sunulduğu görülür. Efsane anlatımına;

“Başlangıçta sadece okyanus vardı. Ta ki ana ada ortaya çıkana kadar. Te Fiti. Onun kalbi, benzeri olmayan bir güce sahipti. Tek başına hayatı oluşturabilirdi. Te Fiti bu gücü dünyayla paylaştı. Ama zamanla kimileri Te Fiti'nin kalbine göz koydu. Sandılar ki ona sahip olurlarsa o benzersiz yaratma gücü de onların olacaktı. Ve bir gün içlerinde en gözü kara olanı kalbi almak için uçsuz bucaksız okyanusu geçti. O bir yarı tanrıydı. Rüzgarın ve denizin efendisiydi. O bir savaşçıydı. Bir hilekârdı. Adı da Maui'ydi. Ama kalbi olmadan Te Fiti parçalanmaya başladı. Ve korkunç bir karanlığın doğmasına sebep oldu” ifadeleriyle başlanır.

Babaannenin anlatmış olduğu hikayede Dünyanın başlangıcının okyanus olduğu daha sonra ana adanın oluştuğu belirtilmiştir. Doğa unsurlarının oluşum aşamasında kaynak olarak gösterilen Te Fiti, kadın karakter olarak temsil edilmektedir. Dünyanın verimini, üretimini, güzelliğini ve üretkenliğini sağlayan adaya kadın kimliği unsurları yüklendiği görülmektedir. Hikayenin geçmekte olduğu antik dönemde pek çok tanrının varlığına inanılan bir toplumsal yaşayış düzeni olduğu bilinmekle birlikte ana tanrının bir kadın karakter olarak temsil edilen 'doğa ana' olduğu vurgulanmaktadır.

Doğanın kadın olarak temsil edilmesi, filmin ekofeminist bakış ekseninde meydana getirildiği yönünde bir sonuca ulaşılmasına da imkan sağlamaktadır. Doğa ana olarak izleyiciye sunulan Te Fiti'ye insanların, özellikle de bencil bir erkek yarı tanrının zarar verdiği aktarılmaktadır. Ekofeministlerin kadın ile doğa sömürsünün birbiriyle ilişkili bir durum olduğu yönünde ortaya koymuş olduğu görüşlerin Te Fiti ve erkek yarı tanrı arasındaki sığılaşan hatta doğaya karşı oluşan doğa insan ilişkisine gönderme yapıldığı görülmektedir.

Kadın kimliğinde yaşamın kaynağı olarak temsil edilen doğa unsurlarının değişen yaşayış ve algılayış biçimleri sebebiyle kötü etkilenmeye başladığı sonucu, babaannenin ifadeleriyle ortaya konmaktadır. Derin doğa-ilişkisi sisteminden sığ doğa-insan ilişkisi yapısına geçilmesiyle birlikte, insanın doğa üzerinde kurmak istediği hakimiyetin insanlık için kötü sonuçlar meydana getirdiği anlaşılmaktadır. İnsanların doğanın üretici gücüyle uyumlu yaşaması gerektiği anlamının da çıkarıldığı anlatımın devamında çalınmış olan kalbin bir kurtarıcı tarafından yerine koyulmasına kadar geçen süreçte çevresel sorunların giderek artacağı belirtilmektedir. İnsanların çeşitli kötü niyetli müdahaleleriyle doğanın dengesinin bozulduğunun anlaşıldığı ifadelerde bireysel ve toplumsal çabaların gerekliliğinin altının çizildiği görülmektedir.

Filmin ana temasının yukarıda açıklanmış olan babaannenin içlerinde Moana'nın da bulunduğu çocuk grubuna anlattığı efsane yoluyla izleyiciye aktarıldığı gözlenmektedir. Filmin ekosistemin dengesinin insan eliyle nasıl bozulduğu efsane anlatımı üzerinden izleyiciye sunulmaktadır. Ekosistemin bozulmasının sebebi olarak gösterilen olumsuz insan müdahalelerinin doğayı yok olma derecesine getirdiği belirtilmektedir. Sığ çevre anlayışının oluşumu sürecinin hikayeleştirilerek anlatıldığı sahnede doğa üzerinde hakimiyet kurmak isteyen insan davranışlarının çevresel sorunlarla mücadelelerin oluşmasına sebep olduğu mesajı izleyiciye sunulmaktadır. Geleneksel yaşam biçiminde gerçekleşmiş olan dönüşüme sebep olarak insanın doğa üzerindeki hakimiyet isteğine işaret edilmektedir.

Görsel 1. Te Fiti

Kaynak: wechoiceblogger.com

Okyanusun Moana ile İletişim Kurması

Efsane anlatımından sonra minik Moana'nın okyanusla iletişim kurduğu giriş sahnesi izler. Moana kaplumbağaya okyanusa ulaşabilmesi için yardım eder. Etraftaki hayvanların kaplumbağaya zarar vermesine engel olur. Kaplumbağayı suyla buluşturan Moana'ya okyanus dalgaları yeşil bir cisim getirir. Moana eline aldığı Te Fiti'nin kalbini babası tarafından adaya geri götürülmek isterken düşürür. Bu olay daha sonraki sahnelerde babaanne tarafından okyanusun Moana'yı kutsadığı ve doğayı kurtarma görevi için seçtiği şeklinde izleyiciye sunulur.

Efsane anlatımının ardından filmin giriş sahnesi olarak minik Moana ile okyanus arasında oluşan dostluk ilişkisinin ilk anları izlenmektedir. Kaplumbağanın okyanusa ulaşabilmesi için yardım eden Moana ile denizin birbirine verdiği tepkilerden iletişim kurdukları anlaşılmaktadır. Daha sonra Te Fiti'nin kalbi olduğu açıklanacak olan yeşil küçük cisim deniz tarafından Moana'ya dalgaların gücüyle ulaştırılmaktadır. Bu sahnede, doğa ile bir bütün olunan insan-doğa ilişkisi yaşam biçimine gönderme yapılmaktadır. Filmin ana karakteri Moana'nın doğa ile bütünleştiği, doğa ile insan yaşamının uyumunun yansıtıldığı görülmektedir. Bu sahnede doğa ile insanın felsefik ve tinsel bir bağı olduğu üzerine kurulan geleneksel dönem doğa-insan ilişkisi yaşam biçimi izlenmektedir.

Taş Yiyen Piliç

Taş yiyen piliç sahnesinde sebzeleri pişiren yaşlı adam pilici göstererek, “Şu pilicin durumu ne olacak peki sürekli taş yiyor. Bence bir gıdım bile zeka yok bu beyinsizde, hem de hiçbir konuda. Acaba diyorum onu yesek mi?” diyerek tavuğa dair ne yapılabileceğini Moana'ya sorar. Moana, pilicin kocaman bir taşı yemeye çalıştığını görmesine rağmen, “Bazen güçlü taraflarımız yüzeyin altında gizlidir. Bazı durumlarda fazla dipte olabilir. Ama ben eminim ki Hey hey'de görüldüğünden fazlası var.” ifadeleriyle karşılık verir.

İzlenmekte olan bu sahne ile hayvan yaşamı üzerindeki yanlış görüşlere işaret edilmektedir. Yemek olarak sebzelerin pişirildiğinin görüldüğü diyalogda, yaşlı adam konuşurken Moana'nın yanında evcilleştirilmiş hayvanlar da bulunmaktadır. Canlı hayatının önemine vurgu yapılan bu diyalogda, doğayla uyumlu bir hayat sürülebilmesi için diğer canlıların yaşama hakkına da saygı duyulması gerektiği anlatılmaktadır. Derin ekoloji bakışının hakim olduğu bu sahnede, yaşam hakkının her canlı türü için geçerli olduğu, diğer canlıların varlığının insanın yararına değil kendi bireysel yararlarına hizmet ettiği, doğal unsurlardan biri olan hayvanların yaşam hak ve alanlarına insanın müdahale etmemesi gerektiği literatür kısmında açıklanmış olan Naess'in derin ekoloji ilkeleri vurgulanmaktadır.

Hasatta ve Balık Tuzaklarında Yaşanan Sorun

Köy halkının günlük geçim faaliyetlerinin tarım, toplayıcılık ve balıkçılık üzerine geliştiği görülen filmde, topladıkları Hindistan cevizlerini getiren kadınlar, bir sorunla karşı karşıya olduklarını söyler. Açılan Hindistan cevizleri adanın yeni şefi Moana ve ailesine gösterilir. Moana kadınlara, "Hasta ağaçları temizlememiz gerekiyor, sonra yeni ağaçlar ekmeye başlayacağız." ifadelerini kullanarak arkasında yemyeşil ağaçların olduğu boş araziye gösterir. Bu sahnenin ardından balık avlama düzeneklerinin gün geçtikçe boşaldığı adanın diğer sakinleri tarafından Moana ve ailesiyle paylaşılır. Balıkçılar farklı avlanma yöntemleri denemelerine rağmen balıkların yok olduğunu bu sebeple hasadın gittikçe azaldığını ifade edilir. Filmin girişinde anlatılmaya başlanmış olan çevresel lanetin izlerinin Moana'nın adasına da ulaştığı bilgisi bu şekilde izleyiciye iletilir.

Halk tarafından Hindistan cevizlerinin içinin kömürleştiği ve hasadın gün geçtikçe veriminin düştüğü belirtilmektedir. Yaşanmakta olunan kötü durumdan nasıl kurtulacaklarını soran kadınlara Moana'nın cevabı çevreci mesajlar barındırmaktadır. Doğanın bir parçası olan yeşil alanların önemi *Maona*'nın sözleri üzerinden vurgulanmaktadır. Bu sahnede çevresel dengenin bozulmasıyla birlikte bölgesel olarak yaşanan çevresel zararların, dünya üzerine yayılmaya devam eden olumsuz sonuçlara yol açtığı mesajı izleyiciye aktarılmaktadır. İnsanın doğayla olan uyumlu bütünlük içindeki ilişkisinden doğaya karşı savaş açılan bir yaşam düzenine geçişte yaşanan çevresel sorunlar bu sahne üzerinden örneklendirilmektedir.

Yunuslarla Dans Eden Babaanne

Bu sahnede babaannenin yunuslarla dans ettiği görülür. Sırtında yunus dövmesi olan babaanne, "Öldüğüm zaman bunlardan biri olarak geri döneceğim. Yoksa yanlış dövme seçmiş olurum." ifadelerini kullanır.

Babaannenin ifadeleri, doğa, insan ve hayvanların uyum içerisinde yaşadığının anlaşılmasına imkan sağlamaktadır. Adada yaşayan toplumun bireylerinin hayvanlarla aralarında kurdukları bağların etkileri vücutlarındaki dövmelerin şekillerinde, günlük hayatta kullandıkları alet ve eşyaların desenlerinde ve inanışlarında gözlenmektedir. Doğanın farklı şekillerde hayatların şekillenmesini sağladığı ve dini inançlarla temellendirilerek ulu bir güç olarak görüldüğü bu diyalogla ortaya konmaktadır.

Moana'nın Görevini Öğrenmesi

Babaanne Moana'ya yaşam düzenlerinin değişmesinin sebebi olarak doğanın tahrip edilmesi olduğunu söyler. Daha önce gezgin bir hayat süren Moana ve ailesinin diğer yaşam alanlarına gitmesinin yasaklanmasının sebebinin Te Fiti'nin yani doğa ananın kalbinin çalınması olarak gösteren babaanne, her geçen gün etkisi artan çevresel

tahribatın önüne geçilmesi için Moana'nın okyanus tarafından görevlendirildiğini açıklar. Okyanus dalgasının kabarak Moana'nın saçıyla oynamasıyla biten sahnede babaanne tahrip edilen doğal alanları işaret ederek kendilerini korumak için yerleşik bir hayata geçiş yapmak zorunda kaldığı gerçeğini paylaşır.

Gerçekleşmiş olan bu sahnede doğal dengenin bozulmasıyla oluşan çevresel tahribatların yaşam alanlarının ve şekillerinin değiştirilmesine sebep olduğu ifade edilmektedir. İnsanın müdahalesiyle bozulan doğal denge, insanın yaşam dengesini bozmaktadır mesajı iletilmektedir.

“Korkma, Okyanus Benim Arkadaşım”

Babaanne Moana'ya görevini açıkladıktan sonra ölmektedir. Ölmeden hemen önce görevi için yolculuğa çıkması gerektiğini torununa hatırlatır. Bu hatırlatma üzerine tek başına tekne ile yolculuğa çıkan Moana, yanında bulunan Hey hey'i sakinleştirmek için, “Korkma okyanus benim arkadaşım.” ifadesini kullanır. Diğer yandan teknede yolculuk devam ederken okyanus dalgasının uyuya kalmak üzere olan Moana'ya dokunarak onu kendine getirdiği görülür.

Moana almış olduğu doğayı kurtarma görevini yerine getirebilmek için Maui'yi bulması gerektiğini öğrenir. Bunun üzerine Moana, Maui'yi bulmak için okyanustan yardım istemektedir ve onunla konuşur. Kıyıya vurduğunda ise kendini yanlış bir yere getirdiğini sanarak okyanusa kızmakta ve bir insanla konuşuyormuş gibi tepkiler vermektedir. Okyanusla zıtlaşırken doğru yere geldiğini anlayan Moana, Maui ile tanışmaktadır ve görev için onu ikna ederek yolculuğu başlatır. Diğer yandan doğa ananın kalbini çalarak doğal dengenin bozulmasına sebep olan yarı tanrı Maui, yolculuk boyunca okyanusun cansız bir şey olduğunu ve onlara yardım edemeyeceğini yineler.

Okyanus canlı varlık gibi görülmekte ve insan-doğa ilişkisi bağlamında üstünlük sağlama mücadelesi değil bağ kurarak uyumlu yaşamın önemi Moana'nın ifadeleriyle vurgulanmaktadır. Teknede yolculuk devam ederken okyanus dalgasının uyuya kalmak üzere olan Moana'ya dokunup, yolcuğuna odaklanmasına yardımcı olarak aradaki bağda çift taraflı bir dostluğa sahip olunduğunun anlaşılmasını sağlamaktadır. Moana'nın okyanusla iletişimde Maui duyarsız bir duruş sergilemektedir. Maui takındığı tavır ve ifadeleriyle doğaya hakim olmak isteyen insanın temsili olarak izleyiciye sunulmaktadır.

Te Ka'nın Te Fiti Olduğunun Ortaya Çıkması

Alevden yapılmış kötü bir karakter olan Te Ka ile savaşan Maui'nin atasının kırılması sonucu, kalbi yerine koyma görevi Moana tarafından yerine getirilir. Geldiği yerin kalbe ait olmadığını anlayan Moana, karşısında görmekte olduğu kendine saldırmak için ulaşmaya çalışan Te Ka'nın vücudunda kalbin üzerindeki sembolü görür. Okyanusun Te Ka'nın ona gelmesine izin vermesini söyleyen Moana korkusuzca canavarın kendisine yaklaşmasını bekler. Canavarla yüz yüze gelip, kalbi yerine yerleştiren Moana sesli şekilde canavarın kim olduğunu merak ettiğini söyler. Kalbin yerine takılmasının ardından canavar dış kabuğundan sıyrılarak ulaşılmak istenen Te Fiti'ye dönüşür. Doğanın ve dünyanın kurtarıcısı olarak seçilen iki karakterin görevlerini başarıyla sonuçlandığı bu şekilde görülür.

Te Fiti'nin hayata dönmesiyle kurak ve zarar görmüş alanların da canlandığı ve yeşillendiği görülür. Okyanus sayesinde oluşmuş yeni alanlara taşınan kurtarıcılar Te Fiti'yi karşılarında görünce onun önünde eğilir ve selam verirler. Doğanın dengesine kavuşmasının ardından evlerine dönen kahramanlara veda eden Te Fiti'nin uykuya dalarak dağ şekline dönüştüğü görülür. Adasına dönen Moana ve ailesinin, doğa ve

hayvanlarla uyum içinde yaşamaya devam ettiği mutlu görüntülerinin paylaşıldığı sahneyle film sona erer.

Ekoeleşitri bağlamında değerlendirilen bu sahneyle insan eliyle tahrip edilen doğanın, canavara dönüşerek insan güvenliği ve sağlığını tehdit eden bir şekil aldığı mesajı izleyiciye sunulmaktadır. Kalple sembolize edilen doğal dengenin, Te Fiti'nin tekrar canlanması sonucu sağlandığı anlaşılmaktadır. Te Fiti ile karşılaşıldığında ona saygı duruşu sergileniyor olması ise doğaya ulu bir güç atfedildiğinin anlaşılmasına imkan sağlamaktadır. Tanrısal bir güç olarak görülen doğanın huzurlu işleyişine devam edebilmesi için hakimiyet kurmak isteyen insan eylemlerinin yok edilmesi ve doğanın kendi sistemine bırakılması, filmde aktarılmak istenen önemli mesajları oluşturmaktadır.

Görsel 2. Te Fiti Canlandı

Kaynak: www.the-sun.com

Görsel 3. Te Fiti Huzurlu Bir Uykuya Daldı

Kaynak: www.the-sun.com

Doğal dengenin insan müdahaleleriyle kötü duruma geldiğine dair pek çok haber ve bilginin paylaşıldığı günümüz yaşantısında insan-doğa ilişkilerinde değişiklikler yaşandığı gözlenmektedir. Teknoloji ve ekonomide yaşanan değişikliklerin insanların yaşam alanlarının tercihini de etkilediği görülmektedir. Bu çalışmada ekoeleşitri kuramı ekseninde *Moana* filminde insan ile doğa unsurları arasında ortaya konmuş olan ilişkinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Nitel araştırma yöntemleri kapsamında betimsel içerik analizi yöntemiyle incelenen *Moana* filminde doğa unsurları üzerinden izleyicilere pek çok çevreci mesajın verildiği saptanmıştır. Olay örgüsündeki çevreci mesajlar görsel olarak da yemyeşil ağaçlarla çevrili ada ortamı ve okyanus görselleri ile desteklenmiştir. Filmde denge halinde yeşil ile mavinin birleşimi olarak görsel yönden etkileyici bir doğa temsiline yansıtıldığı gözlenmektedir. Doğal yaşam unsurları, doğal yaşamda insanların yapmakta olduğu toplayıcılık, balıkçılık, tarım gibi faaliyetlerin izleyiciye aktarıldığı görülmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Son yıllarda iklim değişikliğinin yol açtığı, insanlığın çok da alışkın olmadığı çevre ve doğa hareketlerine şahitlik etmekteyiz. Her geçen gün doğal kaynakların bir sınırı olduğu ve böyle giderse insanlığın önce kıtlık ve daha da önemlisi yaşamın sonu olacak tatlı su kaynaklarının yetersizliği ile karşı karşıya kalacağı da düşünülmektedir. Bu farkındalıkla doğa-insan ilişkisine odaklanarak bu araştırma planlanmıştır. Bir önceki bölümde elde edilen bulgular ve değerlendirmesi yer almaktadır. Aşağıda ise amacı önceki bölümlerde detaylı aktarılmış olan bu araştırma kapsamında belirlenmiş sorulara dair elde edilmiş sonuçlar aktarılacaktır:

Filmin ilk sahnesiyle birlikte babaannenin çocuklara anlattığı hikayelerde ekoeleştirel bakış açısının yansımaları görülmektedir. Doğanın yok oluşunun insan müdahaleleri sonucunda gerçekleştiğinin anlatıldığı hikayelerde gittikçe bozulan ekosistem düzeninin ortaya çıktığı belirtilmektedir. Doğal dengenin bozulmuş olmasıyla pek çok bölgede, kıtlık, kuraklık, çevresel tahribat ve yok olmakta olan yeşil alanların varlığı izleyiciye aktarılmaktadır. İnsanların yaşam biçimlerinin değişmesindeki sebeplerin temelinde doğal tahribatlar sebebiyle güvenli bölge arayışları olduğu babaannenin diyaloglarında ortaya konmuştur. Yaşam biçimindeki değişimlerin doğayla insan arasındaki ilişkiyi de değiştirdiği açıklanırken derin ekoloji anlayışından sığ ekoloji anlayışına nasıl geçildiği izleyiciye aktarılmıştır. Bu veriler ışığında filme derin ekolojik bakışın hakim olduğu gözlenmektedir.

Dini ve felsefi temellendirmelerle kutsal bir güç atfedilen doğa, filmde bir kadın kimliği üzerinden temsil edilmektedir. Ekofeminist bakış açısıyla kurgulanmış olan hikayede yaşamın başlangıcı olarak kabul edilen doğa ana, yine bir kadın temsili olan Moana tarafından kurtarılmaktadır. Bu saptamalar doğrultusunda filmde doğa ile kadın arasında özdeşleştirmeye dayanan bir bağ kurulduğu gözlenmiştir.

Doğa ile iç içe yaşayan insanlığın, değişen şartlar sebebiyle hayvanlarla olan ilişkilerinin de dönüşmekte olduğu görülmektedir. Hayvan motiflerinin dövmelerde, araç gereçlerde ve hayatın pek çok alanında yer verildiğinin gözlemlendiği filmde babaannenin ve Moana'nın hayvanlarla ilişkilerinin çok kuvvetli olduğu gözlenmektedir. Babaannenin yunuslarla dans etmesi, vücuduna -öldükten sonra bir yunus olarak dünyaya geleceğine inarak- yunus dövmesi yaptırması, Moana'nın hayvanlarla iletişim kurması, onlara yardım etmesi, hayvanların da yaşama hakkı olduğunu yemek pişiren adama anlatması sahneleri derin ekoloji kapsamında insan ile doğa arasında olması gereken kuvvetli bağlara örnek olarak gösterilebilmektedir.

Değişen yaşam biçimlerinin insan-hayvan, insan-doğa hatta insan-insan ilişkisinin de değiştirdiğinin anlatıldığı filmde, hayvanlarla kurulan iletişim örnekleri gibi doğayla da iletişim kurulduğu anlatılmaktadır (Moana'nın okyanusla konuşması gibi). Bu veriden hareketle derin çevreci bakış açısıyla yaklaşılacak filmde doğal unsurlar kapsamında su kaynakları, yeşil alanlar ve hayvanlara vurgu yapıldığı gözlenmiştir.

Diyalog ve olay örgüsünde belirtilmiş olan hususlar çerçevesinde pek çok çevreci mesajın verildiği gözlenmiştir. Çevreci mesajların babaanne ve Moana'nın söylemleri üzerinden izleyiciye aktarıldığı saptanmıştır. Doğanın kalbinin yerine yerleştirilmesi olarak isimlendirilen görev ile doğal dengenin sağlanabilmesi için sarf edilmesi gereken bireysel ve kolektif çabaların gerekli olduğu mesajı izleyiciye iletilmektedir.

Doğal dengenin bozulmasına sebep olarak insanın doğaya hakim olma isteğinin gösterildiği filmde, doğal hayatın kendi içindeki işleyişine saygı duyulması gerektiğine vurgu yapıldığı anlaşılmaktadır. Doğaya saygı, hayvana saygı, hayvanların yaşama alan ve

haklarına saygı, doğal unsurların kendi içlerindeki işleyişe saygı, doğal dengenin varlığına saygı filmin sıkça verdiği mesajlar olarak özetlenebilmektedir.

Moana filminin incelenmesiyle elde edilmiş olan bulgular çalışmanın amaç ve önem bölümünde belirtilmiş olan dört temel sorunun cevabına ulaşılmasını sağlamıştır. Moana filminin benimsemiş olduğu ekolojik bakışın sorgulandığı birinci soruda, derin ekolojik bakış açısının benimsendiği yönünde bir sonuca ulaşılmıştır. Kadının, doğa unsurlarıyla özdeşleştirilmiş bir şekilde doğa ana olarak sembolleştirilmesi bulgusu ise ikinci soruda sorgulanan kadın-doğa ilişkisi hususunun cevaplandırılmasına imkan sağlamıştır. Yeşil alanlar, su kaynakları ve hayvanlara vurgu yapılmasına dair elde edilmiş olan bulgular üçüncü sorunun cevabını oluştururken özellikle babaannenin bulunduğu diyaloglarda çevreci mesajların verildiği gözlenmiş olup dördüncü soru ile ulaşılmak istenen çevreci mesajlar belirlenmiştir.

Ulaşılmış olan sonuçlar haricinde araştırma kapsamında paylaşılmak istenen öneriler de bulunmaktadır. Bu çalışma her geçen gün daha çok önem kazandığı bilinen doğa ve çevre değerlerinin önemini çizgi film ve animasyonlar üzerinden her yaşta izleyiciye özellikle çocuklara anlatılmasının çevre bilinci açısından memnun edici bir durum olduğu düşüncesi ekseninde planlanmıştır. İnsan-doğa ilişkisinin anlatımında önemli bir örnek olduğu düşünülen *Moana* gibi daha pek çok yapımın çocuklarla ve yetişkinlerle paylaşılması gerektiğine inanılmaktadır. Doğa, hayvan, insan unsurlarının bütünlüğü halinde sürdürülebilir bir hayat yaşanabileceği görüşünün hakim olması gerektiğine, farkındalık, bilinç ve davranış değişikliği yaratmaya yönelik çalışma ve kampanyaların doğaya saygılı yaşam biçimleriyle desteklenmesi sonucunda daha güzel ve yaşanabilir bir hayatın sağlanabileceği düşünülmekte ve umulmaktadır. Belirtilmiş olan bu niyetlerin aktarılmasında sinemanın çok önemli bir güç olduğuna inanılmaktadır. Bu sebeple ekoeleştiri bağlamında film ve animasyonların üretiminin artması ümit edilirken ekoeleştiri alanında eksik bulunan literatürün de genişlemesi dileği araştırmacılara sunulmaktadır.

Extended Abstract

It is known that man's relationship with nature is as old as human history. Apart from being used as a living space for human life, nature provides the regulation of many vital activities. Experienced technological and economic developments also cause the relationship between human and nature to change. It is observed that the social order lived in harmony with nature has moved to a structure that is struggling against nature due to various factors.

There are many studies on the explanation of man's relationship with nature. Environmental pollution that occurs with the changing world order and solutions are also within the scope of the researched issues. Naess, who defines the concept of "deep ecology" and determines its principles in the explanation of the nature-human relationship, points to a life in harmony with nature. In a human life in harmony with nature, the importance of other living and non-living beings is accepted and nature is placed at the center of life. Shallow ecology, which is formed because people want to dominate nature, has the opposite principles of deep ecology. In shallow ecology, it is accepted that all living and non-living beings in nature exist for the needs and interests of human beings, and humans are seen at the center of everything.

Ecofeminism and ecocriticism are concepts that enter our lives together with deep ecology. While nature is seen as a valuable and sacred phenomenon, it is identified with the productivity, efficiency and creativity attributed to women. By many civilizations, nature is symbolized as female identity by establishing similarity with its productive

aspects. It is seen that natural elements symbolized as mother nature are included in many literary and visual productions that adopt an ecofeminist perspective. Another point of view used to explain the bond between nature and human, such as ecofeminism, is ecocriticism. Literary and visual products are evaluated with a critical mindset in the perspective of respect for the environment.

In the study, first of all, the relationship between man and nature is explained. In the literature section, in which the historical change process of the nature-human relationship, which is transformed with the changing lifestyles, is explained, deep and shallow environmental views are revealed. The principles of the deep environmental view, also called deep ecology, are stated. Then, the topics of ecofeminism and ecocriticism, which emerged with the definition of nature-human relationship in the context of deep ecology, were explained.

The aim of the research is to determine the relationship between human and nature elements in the movie *Moana* on the axis of ecocriticism theory. Around this purpose; In the context of human-nature relationship, answers were sought to four basic questions: what kind of perspective the film has within the scope of deep and shallow ecology, what kind of connection is established between nature elements and female identity, which elements of nature are emphasized, and whether it contains environmentalist messages.

The research was carried out in the context of ecocriticism theory with descriptive content analysis, which is a qualitative research method. Considering the benefits of content analysis such as being flexible and suitable for interpretation in many subjects and fields of study, it was chosen as the method of the research. By watching the movie from beginning to end, parts of the nature-environment relationship are explained descriptively.

Purposive sampling method was used in the selection of the universe and sample of the research. It is observed that the number of environmental-themed films, animated films and documentaries is increasing day by day. Environment-themed films, animated films and documentaries constitute the universe of the study, in which the *Moana* animated film was chosen as a sample with the purposeful sampling method. Many conclusions can be reached when environmental films are researched. The criterion sampling within the scope of purposive sampling method was effective in the selection of *Moana* in this large universe. The criterion sample was used by considering the richness of events, people and dialogues in search of the answers to the identified problems or questions of the studies. The *Moana* movie, which has the opportunity to be examined in different areas, was determined as a purposeful sample, and the parts that were found to contain environmental awareness messages that could be associated with ecocriticism were examined by criterion sampling method.

It was concluded that the deep ecology perspective was adopted in the analyzed animation film. In the movie, a relationship was established between nature and female identity, and nature was symbolized in the female identity as mother nature. It has been determined that many environmentalist messages about animals, green spaces and natural resources (water) are revealed in the film.

It is hoped that this study will contribute to the literature found to be lacking in the field of deep ecology, ecocriticism and ecofeminism, and to future studies.

Kaynakça

- Anjirbag, M. A. (2018). Mulan and Moana: Embedded coloniality and the search for authenticity in Disney animated film. *Social Sciences*, 7(11), 230.
- Bacon, C. M., Kelley, L. C., and Stewart, I. T. (2022). Toward a feminist political ecology of household food and water security during drought in northern Nicaragua. *Ecology and Society*, 27(1).
- Bahn, G. H., Seung Y. L., Minha H. and Yeon, J. L. (2019). Characteristics of caregivers in Disney animations. *Psychoanalysis*, 30(2), 25-31.
- Berger, P. L. (2005). *Kutsal şemsiye: Dinin sosyolojik teorisinin ana unsurları*. (3.Baskı). (Çev. A. Coşkun). İstanbul: Rağbet Yayınları.
- Bhutia, Y. and Liarakou, G. (2018). Gender and nature in the Matrilineal society of Meghalaya, India: Searching for ecofeminist perspectives. *The Journal of Environmental Education*, 49(4), 328-335.
- Bousé, D. (2000). *Wildlife films*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Bowler, P. (2001). *Doğanın öyküsü*. (Çev. M. Mater). İstanbul: İzdüşüm Yayınları.
- Buckingham, S. (2004). Ecofeminism in the twenty-first century. *The Geographical Journal*, 170(2), 146-154.
- Büyüköztürk, Ş. (2012). Örneklemeye yöntemleri. <http://w3.balikesir.edu.tr/~msackes/wp/wp-content/uploads/2012/03/BAY-Final-Konulari.pdf>, Erişim Tarihi: 25.08.2022.
- Capra, F. (1992). *Batı düşüncesinde dönüm noktası*. (Çev. M. Armağan). İstanbul: İnsan Yayınları.
- Caro, O. C. V. (2015). Ecofeminism: New liberation paths for women and nature. *Exchange*, 44(1), 64-82.
- Childs, P. and Fowler, R. (2006). *The Routledge dictionary of literary terms*. New York: Routledge.
- Chew, K. (2022). Humanity rising from the depths of brine. An oceanic politics in Disney's Moana. *New Review of Film and Television Studies*, 1-23.
- Chu, K. (2016). Ecocinema. *Journal of Chinese Cinemas*, 10(1), 11-14.
- Coşkun, E. (2008). *Düş zamanı- En eski doğa ve evren anlayışı*. İstanbul: Pera Yayıncılık.
- Cross, C. L. (2018). Ecofeminism and an ethic of care: Developing an eco-jurisprudence. *Act Academica*, 50(1).
- Çalık, M. ve Sözbilir, M. (2014). İçerik analizinin parametreleri. *Eğitim ve Bilim*, 39(174), 33-38.
- Çetin, O. B. (2005). Ekofeminiz: Kadın doğa ilişkisi ve ataerkillik. *Sosyoekonomi*, 1(1), 61-76.
- Diñer, S. (2018). Eğitim bilimleri araştırmalarında içerik analizi: Meta-analiz, metasentez, betimsel içerik analizi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 176- 190.
- Donovan, J. (1997). *Feminist teori*. (Çev. A. Bora, M. A. Gevrek ve F. Sayılan). İstanbul: İletişim Yayınları.

- Dursun, C. (2000). Çevre ve insan: Teorik bir yaklaşım. G. Demirer ve T. Abay (Ed.), *Ekoloji Politik*. (s. 39-43). İstanbul: Özgür Üniversite Kitaplığı.
- Eisler, R. (1990). The Gaia traditional and the partnership future: An ecofeminist manifesto. I. Diamond and G. F. Ornstein (Ed.), *Reweaving the World*. (s. 23-24). San Francisco: Sierra Club Books.
- Erdağlı, B. (2000). Ekolojik bir topluma doğru. G. Demirer ve T. Abay (Ed.), *Ekoloji politik*. (s. 76-81). İstanbul: Özgür Üniversite Kitaplığı.
- Erdoğan, İ. ve Ejder, N. (1997). *Çevre sorunları: Nedenler, çözümler*. Ankara: Doruk Yayıncılık.
- Faria, C., Katushabe, J., Kyotowadde, C. and Whitesell, D. (2021). You rise up...They burn you again: Market fires and the urban intimacies of disaster colonialism. *Transactions of the Institute of British Geographers*, 46(1), 87-101.
- Ferry, L. (2000). *Ekolojik yeni düzen*. (Çev. T. Ilgaz). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Fikriyah Augusta Akhiyat, E. (2022). Nature exploitataion in Moana: An ecocriticism perspective. *Litera Kultura : Journal of Literary and Cultural Studies*, 9(3), 57-62.
- Frengs, J. L. (2020). Anticolonial ecofeminisms: Women's environmental literature in French-speaking Oceania. *French Cultural Studies*, 31(4), 293-303.
- Frost, B., Stomakhin, A. and Narita, H. (2017). *Moana: Performing Water*. 30 Temmuz, 2017, ACM SIGGRAPH 2017 Talks: New York, NY, USA, ACM.
- Howell, N. R. (1997). Ecofeminism: What one needs to know. *Zygon®*, 32(2), 231-241.
- Gaard, G. (2015). Ecofeminism and climate change. *Women's Studies International Forum*, 49, 20-33.
- Garcia, J., Drakeley, S., Palmer, S., Ramos, E., Hutchins, D., Habel, R., and Stomakhin, A. (2016). *Rigging the oceans of Disney's 'Moana'*. 05-08 Aralık 2016, SIGGRAPH ASIA 2016 Technical Briefs: Macao.
- Glotfelty, C. (1996). Introduction: Literary studies in an age of environmental crisis. C. Glotfelty and H. Fromm (Ed.), *The ecocriticism reader: Landmarks in literary ecology*.(s. 1-3). Athens: The University of Georgia Press.
- Gökdayı, İ. (1997). *Çevrenin geleceği- yaklaşımlar ve politikalar*. Ankara: TCÇV.
- Gruen, L. (2020). Reflecting ack, loloking forward: Ethics and the environment at 25. *Ethics and the Environment*, 25(1), 3.
- Guattari, F. (1990). *Üç ekoloji*. (Çev. A. Akay.). İstanbul: Hil Yayınları.
- Gülersoy, A. E. (2014). Yanlış arazi kullanımı. *Elektronik Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi*, 1(2), 49-128.
- Güngör, A. C. (2015). Animasyon sinemasına ekoeleştirel yaklaşım:Wall-e filminin incelenmesi. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, 5(1), 3.
- Hawken, P., Lovins, A. and Lovins, L. H. (1999). *Natural capitalism: Creating the new industrial revolution*. Boston: Little, Brown and Company.
- Harvey, K. (2020). Dressing Disney's children in the twenty-first century. *Film, Fashion & Consumption*, 9(1), 23-42.

- Ingram, D. (2008). *Green screen: Environmentalism and Hollywood cinema*. Exeter: University of Exeter Press.
- İğit, A. (2017). Yılanların Öcü filminin ekoeleştirel söylem çözümlemesi. *Global Media Journal: Turkish Edition*, 7(14), 174-189.
- İlboğa, M. ve Aygül, H. H. (2015). Birlikte yaşama kültürü bağlamında insan-doğa diyalektiği. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (52), 64-78.
- Jabeen, N. (2020). Women, land, embodiment: A case of postcolonial ecofeminism. *Interventions*, 22(8), 1095-1109.
- Kääpä, P. (2013). *Transnational approaches to ecocinema: Film Culture in an Era of Ecological Transformation*, P. Kääpä and T. Gustafsson (Ed.), Intellect Books.
- Keech, K., Bibb R., Whited, B., and Achorn, B. (2017). The role of hand-drawn animation in Disney's *Moana*. 30 Ağustos 2017, *ACM SIGGRAPH 2017 Talks*: New York, NY, USA, ACM.
- Keleş, R., Hamamcı, C. ve Çoban, A. (2012). *Çevre politikası*. Ankara: İmge Yayınları.
- Kirel, S. ve Bostan, A. D. (2018). Postmodern dönem Disney prenses anlatılarında inşa edilen kadın temsili Moana örneği üzerinden incelenmesi . *TRT Akademi* , 3(5) , 6-27 .
- Kırışık, F. (2013). Ekolojik sorunların çözümünde derin ekoloji yaklaşımı. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(2), 279-301.
- Kongwattana, P. (2018). *Moana(2016): Negotiating patriarchy from the ecofeminist perspective*, *International Humanities, Social Sciences and Arts*, 11(4).
- Macdonald, S. (2004). Toward an eco-cinema. *Interdisciplinary Studies in Literature and Environment*, 11(2), 107-132.
- MacGregor, S. (2021). Making matter great again? Ecofeminism, new materialism and the everyday turn in environmental politics. *Environmental Politics*, 30(1-2), 41-60.
- Madeline, S. and Dundes, L. (2017). From shapeshifter to lava monster: Gender stereotypes in Disney's *Moana*. *Social Sciences*, 6(3), 91.
- Maltaş, A. (2015). Ekoloji ekseninde insan-doğa ilişkisi ve özne sorunu. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 17(29), 1-8.
- Mellor, M. (1996). The politics of women and nature: Affinity, contingency or metarial relations. *Journal of Political İdeologies*, 1(2), 147-164.
- Midkiff, E. and Austin, S. (2021). The Disneyfication of climate crisis: Negotiating responsibility and climate action in frozen, *Moana*, and *Frozen 2*. *The Lion a the Unicorn*, 45(2), 154-71.
- Naess, A. (1994). *Derin ekoloji*. (Çev. G. Tamkoç). İzmir: Ege Yayıncılık.
- Oppermann, S. (2012). Ekoeleştiri: Çevre ve edebiyat çalışmalarının dünü ve bugünü. S. Oppermann (Ed.), *Ekoeleştiri çevre ve edebiyat*. Ankara: Phoenix Yayınları.
- Özdemir, H. ve Aydemir, D. (2019). Ekolojik yaklaşımlı feminizm/ekofeminizm üzerine denel bir Değerlendirme: Kavramsal analizi, tarihi süreci ve türleri. *Akdeniz Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Dergisi*, 2(2) , 261-278 .

- Pérez-Simón, A. (2019). Intertextuality and autonomous fictional worlds in Disney: The case of Moana (2016). *Theatralia*, 22(2), 72-82.
- Plumwood, V. (1986). Ecofeminism: An overview and discussion of positions and arguments. *Australasian Journal of Philosophy*, 64(1), 120-138.
- Ramadhanty, G. M. (2020). The comparison of heroine's journey in Brave movie (2012) and Moana movie (2016). *CALL*, 2(2).
- Rizzo, T. (2018). Ecofeminist community-engaged learning in Southern Appalachia: An introduction to strategic essentialism in the first year of college. *The Journal of Environmental Education*, 49(4), 297-308.
- Rueckert, W. (1996). Literature and ecology an experiment in ecocriticism. C. Glotfelty ve H Fromm (Ed.), *The ecocriticism reader: Landmarks in literary ecology*. Athens: The University of Georgia Press.
- Sargisson, L. (2001). What's wrong with ecofeminism. *Environmental Politics*, 10(1), 52-64.
- Schiele, K., Louie, L., and Chen, S. (2020). Marketing feminism in youth media: A study of Disney and Pixar animation. *Business Horizons*, 63(5), 659-69.
- Seybold, S. L. (2021). It's called a hustle, sweetheart: Zootopia, Moana, and Disney's (Dis) empowered postfeminist heroines. *International Journal of Politics, Culture and Society*, 34(1), 69-84.
- Siagian, Y. E. B. and Englishtina, I. (2022). An analysis of figurative language used in the song lyrics in the Moana movie. *LINGUAMEDIA Journal*, 3(01).
- Şimşek, N. ve Yaşar, A. (2019). GeoGebra ile ilgili lisansüstü tezlerin tematik ve yöntemsel eğilimleri: Bir içerik analizi. *Turkish Journal of Computer and Mathematics Education (TURCOMAT)*, 10(2), 290-313.
- Sumana, A. I. (2022). The girl power of Disney princesses in Brave and Moana. *K@ta Kita*, 10(1), 90-95.
- Suresh, L. (2021). Understanding the relationship between sustainability and ecofeminism in an Indian context. *Journal of Developing Societies*, 37(1), 116-135.
- TDK (2022). Türk dil kurumu sözlükleri-doğa. <https://sozluk.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 28.05.2022.
- The U. S. Sun (2022). 'Mother island' what does Te Fiti mean in English. <https://www.the-sun.com/entertainment/3322591/what-does-te-fiti-mean-english/>, Erişim Tarihi: 30.05.2022.
- Topgül, S. (2012). Kadın ve doğa ilişkisi: Ekofeminizm. *Sosyoloji Dergisi*, 27(27), 71-83.
- Tuna, M. (2000). İnsan çevre ilişkilerinin tarihsel evrimi ve modern çevreciliğin doğuşu. *Sosyolojik Araştırmalar Dergisi*, 69-73.
- Tunç, G. (2022). Ekoeleştiri ve Gülten Akın'ın yüksek evde oturanın türküsü başlıklı şiiri. *Hikmet Akademik Edebiyat Dergisi*, 8(16), 369-382.
- Weber, R. P. (1990). *Basic content analysis*. 2nd Edition. California: Sage Publications.
- wechoiceblogger.com (2022). Te Fiti. <https://wechoiceblogger.com/moana-why-maui-stole-the-heart-of-te-fiti/>, Erişim Tarihi:30.05.2022.

- Willoquet-Maricondi, P. (2010). Introduction: from literary to cinematic ecocriticism. İçinde P. Willoquet-Maricondi (Ed.), *Framing the world: explorations in ecocriticism and film* (s. 1-22). University of Virginia Press.
- Yaren, F. B. (1995). Yaşamı kavrayış sorunu üzerine yapılan sorun: Çevre sorunu, değişen dünya görüşü ekonomi-ekoloji ilişkileri. *Yeni Türkiye Dergisi*(Çevre Özel Sayısı), 87-95.
- Yaylı, H. ve Çelik, V. (2011). Çevre sorunlarının çözümü için radikal bir öneri: Derin ekoloji. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 369-377.
- Yıldırım, B. (2015). İçerik çözümlemesi yönteminin tarihsel gelişimi uygulama alanları ve aşamaları. B. Yıldırım (Ed.), *İletişim araştırmalarında yöntemler: Uygulama ve örneklerle*. Konya: Literatürk Akademia.
- Yılmaz, Ç. (2021). Türk film çalışmalarında yeni yönelimler: Ekoeleştiri, ekosinema ve ekolojik bir metin olarak film. Anadolu Üniversitesi Doktora Tezi, Eskişehir.
- Young, A. (2018). Latest scientific discovery drops bombshell-Mother nature is biologically male-Ruminations on the value of care as sustainable organizational practice. *Gender, Work & Organization*, 25(3), 294-308.

Araştırmacı Katkı Oranı: Araştırmacılar çalışmaya eşit oranda katkı sunmuştur.

Destekleyen Kurum/Kuruluşlar: Herhangi bir kurum/kuruluştan destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması: Herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.